

JUGOSLOVANSKI OBRITNIKI

GLASILO „JUGOSLOVANSKE OBRTNE ZVEZE“ V LJUBLJANI

List izhaja enkrat na mesec, in sicer 10. vsakega meseca, ter stane do konca leta 1919. 8 K, posamezna številka velja 1 K. Inzerati po dogovoru. — Rokopisi se ne vračajo. — Uredništvo in upravnništvo: Ljubljana, Sodna ulica številka 11.

Današnja številka smo poslali na ogled nekaterim obrtnikom, katerih naslove smo šele sedaj prejeli. Prosimo jih, da se za plačilo naročnine poslužijo priložene položnice. Kdor ne misli lista naročiti, naj ga vrne.

Naše stališče.

Nekaj v pojasnilo. — Pod tem naslovom nas napada »Obrtni Vestnik« v eni zadnjih številkih. Daje nam navodila, kaj smemo in kaj ne smemo, kdo sme pri našem listu sodelovati itd. Sklicuje se kot vedno na svoje nadstrankarsko delovanje, delovanje, ki ga po njegovem mnenju zastopa. Dalje piše o lepih dosedanjih uspehih na polju obrtniške organizacije, prosvete in napredka. Gospodarski napredek tržaških Slovencev jim je za vzor in po teh potih bodo nadalje delovali in sicer popolnoma nestranskarstvo. Dalje se jeze nad raznimi doktorji, ki baje sodelujejo pri našem listu. Minilo je že pol stoletja, ko še davno ni bilo ne duha na sluha o kaki »Zvezi slov. zadrug« ali »Obrtnem Vestniku« in tudi ne o njegovem uredniku. Že tedaj so naši strankini voditelji uvidevali, da je potreba, da se obrtni stan dvigne, se prične izobraževati in napredovati. Pričeli so snovati rokodelske domove, v katerih so skrbeli, da se obrtniki, njih pomočniki in učenci izobražujejo ter v prostem času tudi pošteno razvedrijo. V vseh večjih obrtnih krajih so se ustanovljali ti domovi, ki še danes služijo svojim namenom. Predolgo bi bilo, ako bi tu naštevati, kaj se je koristnega za obrt v

teh domovih poučevalo in gojilo, Marsikak današnji obrtnik, ki stoji v boljših vrstah in si je opomogel, se ima zahvaliti ravno tem, da mu je izobrazba, ki jo je kot prvo dobil v takem našem rokodelskem domu, največ pripomogla k temu, kar danes ima. Taki domovi so tudi koristili, da se ni naš rokodelc, ki je bil v prejšnjih časih navezan, da potuje v svrhu izobrazbe v tujino, tam izgubil, ampak se vrnil kot nepokvarjen v svojo domovino.

Pozneje se je pokazala potreba, da iztrgamo naše male ljudi, med katere smemo prištevamo tudi male obrtnike, iz krempljev raznih tedanjih kapitalističnih oderuhov, ki so bili razpostavljeni križem naše domovine ter pili kri našim ljudem, da se jih niso mogli nikdar osvoboditi. Tisti čas je pričel rajni dr. Krek snovati zadrug. Ustanovljaj je posojilnice, pričela se je nova doba, da je zamogel naš obrtnik vsaj za silo dihati ter se razvijati. Res je, da se s snovanjem zadrug in posojilnic ni imelo namena, pomagati samo obrtnikom, pač pa vsem stanovom, tedaj od kapitalistov tlačenim širokim ljudskim masam. Velik del koristi pa je odpadlo ravno na obrtnike. Precej obrtnih in kreditnih zadrug širom Slovenije, ki so se po naših zaslugah ustanovile in se razvijajo, pa je bilo in je namenjenih specijelno za obrtnike in male trgovce. Ko je S. L. S. dobila večino v dež. zboru kranjskem, je takoj skrbela, da se tudi za obrtnike kaj stori, med drugim je ustanovila »Obrtni pospeševalni urad«, ki si je nedvomno v prav kratkem času pridobil ogromno zaslug. Kar se je delalo izven ožje domovine, v obmejnih krajih, bilo je skupno delovanje nas Slovencev sploh, saj smo imeli skupnega sovražnika. Če je zaznamovati tu kaj napredka, participira tudi nam svoj delež. Da se pa v obmejnih krajih ni dovolj doseglo, pa ni naša krivda, to je krivda bivše avstrijske vlade, ki je ime-

la zapisano na programu: Razdeli in vladaj! Saj so nas delili na vse mogoče načine in provincije.

Naše dosedanje delovanje je bilo tiho in mirno, bilo pa je smotreno. To delovanje niso bile samo papirnate resolucije, ki naj obsegajo cele strani ter končujejo v »košu« raznih uradnih pisarn. To delo je bilo efektivno, če tudi se na prvi pogled ni opazilo. Delo pa je bilo odkrito, brez vsake hinavščine.

Kajti vpiti, apelirati na nestranskarstvo, poleg tega pa od politične stranke izvoljen biti, v strankarske klube vstopati, tudi če potreba nanese proti svojemu prepričanju in proti obrtnim interesom glasovati, za duševne delavce, izrazite strankarje sprejemati, za delovanje neljube pristaše drugih političnih strank odklanjati, to se z drugimi besedami imenuje politična hinavščina. Taka hinavščina je vaše nadstranskarstvo, ki se kaže v pravi luči pri vseh vaših podjetjih. Mi hočemo pa odkrito delati, in tudi bodemo delali. Delali bodemo s podvojeno silo, marsikaj nam bode naše delo olajšalo. Danes imamo prosto in svobodno lastno državo, vse umetne meje so se porušile, naše delo mora segati do najskrajnejše obmejne točke. Vaših navodil se pač ne bodemo držali. Nasvetov in sodelovanja naših duševnih voditeljev nikakor ne bodemo odklanjali, če vidimo, da so njih sveti in delovanje koristni in potrebni. Od vas pa zahtevamo, da ponehate našim pristašem usiljevati Vaše nadstrankarsko stališče in jim z neopravičenimi sklepi na zadrugnih zborih vsiljevati vaše glasilo. Ako hočete odkritega delovanja, prosto Vam je, ne bodemo Vas ovirali, odločno si pa prepovedujemo, da bi se vi prononsirani svobodomiselnici, vsiljevali našim obrtnikom pod nadstrankarsko krinko. S tem mislimo, da je naše stališče napram Vam pojasnjeno.

Obrtniki! Snujte »Obrtne zveze« in zahtevajte pravila pri Obrtnem tajništvu V. L. S. v Ljubljani, Sodna ulica 11., kjer je tudi upravnništvo in uredništvo našega lista.

Ribniške domače obrti.

Ribniška dolina je znana širom domačih krajev in daleč še preko sedanjih naših državnih mej po svojih domačih obrtih.

Od nekdanj gosto naseljeni in ne bogvekakoro rodovitni kraji niso bili v stanu preživljati svojih dasi nadvse marljivih ljudi samo z obdelovanjem zemlje. Prebivalstvo ribniške doline se že od nekdanj peča z domačo obrtjo in sicer v gorenjih krajih doline z izdelovanjem lesene, takozvane »suhe« robe, v dolnjevaški občini pa žive še poslednji ostanki naših prej tako znanih lončarjev.

Obe obrti — lesna kakor tudi lončarska — sta za naše kraje življenjske važnosti. Pred vojsko sta bili obe že skoro napol v razpadu; večina naših pridnih fantov in mož je hotela biti bolj hitro bogata; iskali so si trumoma kruha v Ameriki. Domača obrt se jim ni zdela zadosti dobičkanosna, dasi ni bila nikdar slab posel, samo da si se je prav oprijel.

Kolikor mi je bilo mogoče dognati, se v našem okraju peča skoro polovica vseh ljudi z domačo obrtjo. V zimskih mesecih in ob deževnih dneh, ko ni dela na polju, izdelujejo naši ljudje vse ono, kar vidite, da prinesejo na trg. Včasih so imeli skoro v vsaki hiši to vpravilo, danes je malo ponehalo, vendar cenim, da razume to opravilo najmanj 10.000 ljudi še našo domačo obrt, razen lončarstva, s katerim se peča le še kakih 25 družin.

Kaj izdelujejo naši domači obrtniki? — Večina je rešetarjev in obodarjev. V nekaterih krajih izdelujejo tudi škafe, zobotrebce in razno leseno domače orodje. Sitarjev imamo le par, ki so si v zadnjih časih nabavili stroje in pravzaprav vlečejo največji dobiček od naših domačih obrti, medtem ko vsi drugi izdelujejo svoje blago tako primitivno, brez vsakih obrtno-tehničnih pomočkov, kakor so to blago izdelovali njihovi pradedje pred 100 in 100 leti. Na nekaterih vodnih žagah so začeli zadnja leta tudi s strugarstvom, v okraju imamo celo dve mali tovarni za stole, vendar ne bodem tega, ker ne spada semkaj, še dalje omenjal.

Domača naša lončarska obrt je pred vojsko od leta do leta pojemala. Primitivno lončarstvo, ki ni zadoščalo celo več potrebam kmečkega ljudstva, ni moglo konkurirati z lepo železno posodo, ki so

jo prodajali po ceni v vsaki trgovini, in pečarstvo, kar ga je tukaj, je tako enostavno, da ni prišlo pri boljših delih niti ne v poštev. — Vojska je lončarstvo povzdignila. Upajmo, da mu je podaljšala — oziroma rešila tudi njegovo življenje.

Kam so prodajali ribniški domači obrtniki svoje blago? — Komu ni znan naš krošnjar? Skoro »pol sveta« ga poznal — S prijatelji naših domačih obrti sem hotel sestaviti tozadevno statistiko, kar se mi pa vsled pomanjkanja zanimanja nekaterih ni povsem posrečilo. Kolikor sem mogel dognati, so za leseno robo naših domačih obrti bili prvi odjemalci Nemški Avstriji. Menda ni kraja v Nemški Avstriji, ki bi bil našim ljudem neznan, ni menda sejma, za katerega bi ribniški rešetar ne vedel! Obiskovali pa so tudi druge kraje. Zemljevid stare Avstrije in Ogrske kakor tudi našega juga je našim ljudem prilično dobro poznan. Povsod so bili, vse so prešli, kjerkoli se jim je nudila mala prilika zaslužka.

Ribniški domači obrtnik je spravil svojo robo v svet večinoma kot krošnjar. V trgovine se je le malo pošiljalo; le malokateri si je začaj v svetu otvoril trgovino lesenih izdelkov. Ko so se spomlad pričele vračati lastovke, je naš krošnjar odšel v svet iskat sebi in družini kruha. Natovoril je blago, ki si ga je izdelal z družino pozimi in ga tudi nakupil po sosesčini, in ga je poslal v svoje glavno stanovišče v tujini. Iz tega stanovišča je potem kot iz središča hodil krošnjarit po okolici tako, da se v svoje stanovanje ni vrnil po teden dni in še več. Dokler je bilo kaj blaga na hrbtu, je živel po vaseh, prodajal novo in popravil staro. Ko je razprodal krošnjo, je prišel v svoj »kvartir«, pisal ženi pismo in ji poslal denar, nato je zopet natovoril novo krošnjo in zopet je šel med svet v drugo smer. In to se je vršilo tja do oktobra. S slovesom lastovk je prišel domov tudi naš krošnjar. — Bili so pa tudi krošnjarji, ki se tudi pozimi niso vračali domov. Živeli so po večjih mestih in trgovali tudi pozimi.

Naši lončarji! Ja — to so ljudje svoje vrste. Vedno veseli, vedno dobre volje, ne gredo tako daleč v svet s svojim blagom kot rešetarji. Najdeš jih po Krasu, vidiš v Istri, obišejo Trst, gredo na sejme v Reko in na Trsat, pogledajo v Bakar in med brate Hrvate in še dalje — pač tako daleč, kakor le zmores z vozom in parom konj. Blago proda za denar ali napravi menjo za žito, kakor mu le bolje kaže.

Tako je bilo do političnega preobrata lanskega leta. S preobratom pa so se začeli za naše domače obrti težki dnevi, ki

pretijo biti usodepolni, ako se ne bo rešilo vprašanje naših slovenskih obrti v korist našemu ljudstvu.

Težka je ta rešitev. Pomisliti je treba, da so glavni kraji, kamor so hodili naši rešetarji krošnjarit, tjer so prodajali svoje blago, v drugih državah, ki ne bodo našim ljudem bogvekakoro naklonjene. Že od nekdanj se je vodil boj proti krošnjarjem; tudi našim rešetarjem se je hotelo vzeti pravico krošnjarstva, vendar jim je ta ostala z ozirom na njihove izdelke za poljedelstvo, ki niso nevarni trgovini. Vrhutega je pa naš rešetar zaslužil več s popravo starega blaga pri kmetih kot s prodajo novega. — Dvomljivo je, da bi nove države upoštevale še te privilegije naših ljudi v krošnjarstvu. Ni izključeno, da je bilo leto 1918. začnje, ko so mogli krošnjariti po dosedanjih krajih, ki leže izven naših državnih meja.

Letos cela prodaja stoji. Ljudje so si pozimi izdelali obilo blaga. Sedaj ga ne morejo prodati, oziroma ga nočejo, ker čakajo, da se jim morda le zopet dovoli krošnjarstvo. V Jugoslaviji vsega ne morejo spraviti v denar, niti ene tretjine, kar izdelajo naši ljudje, ne porabijo naši kmetje. Vrhutega se pa oglašajo na jugu (n. pr. v Bosni) tvrdke, ki izdelujejo vse izdelke naših domačih obrti strojnimi potomi in so tudi veliko cenejše.

Skušalo se je našo domačo obrt v združnem smislu organizirati. Za prvo bi zadruga preskrbela trge za blago zadrugarjev. — Nespametno je misliti, da bo kmet v Nemški Avstriji ostal letos, ker našega rešetarja ne bo tja, brez rešeta. Začel bo proizvajati vse sam. Ako bi si mogel letos kupiti potrebno blago v trgovini, bi ga kupil. Ker ga ne bo, bo poskusil sam ali ga pa dobi od drugje. In naši izdelki bodo tako iztisnjeni. Videli bodo, da gre brez naših rešetarjev, in mi bomo izgubili naše stare trge. — O krošnjarskih pravicah v tuji državi govoriti je pa seveda težko, ker nam jih ne bodo hoteli priznati brez koncesij sebi. — To bi morali naši rešetarji dobro premisliti. preden so se odločili, da ne prodajo svojega blaga v trgovine v one kraje, kamor so hodili nekdanj krošnjarit. Kot zgoraj že omenjam, rešeto ni tako blago, da se ne bi moglo nikjer drugje na svetu izdelavati in dobiti, kot edino v Ribnici.

Ako ne bi naši rešetarji mogli doseči pravice, da smejo iti krošnjarit tudi preko državnih mej, potem bi morala njihova zadruga lesnih obrti seveda tudi svoj delokrog razširiti in misliti še na druge pridobitvene možnosti v naših obrtih. — Amerika ne bo več Amerika. Znano je, da je

ameriški senat sklenil, da pet let ne sme nikdo v Zedinjene države, ki bi prišel samo za delom; znano je pa tudi, da tisoči in tisoči naših bratov in sester čakajo na pot v domovino. In ti bodo hoteli tudi do- na imeti kruh. Poskrbimo zanj o pravem času!

(Dalje.)

Obrtniki-somišljeniki! Agitirajte za naš list, širite ga med prijatelji in znanci!

Delavsko zavarovanje.

Danes, ko si gradimo lastno državo, je gotovo umestno, da si jo gradimo tako, da bode trdna in solidna. Kar smo podedovali od bivše Avstrije in je dobro, si obdržimo, kar je slabega, zavržimo. Kar je imela Srbija dobrega, naj bode naša skupna zadeva, kar pa se je tam izkazalo za slabo, je tudi ugodna prilika, da se današnjim razmeram primerno preuredi.

To načelo naj bi veljalo tudi pri uveljavljanju zakona za delavsko zavarovanje. Načelo za nas obrtnike naj velja, da smo za to, da se za naše delavstvo v socialnem oziru tako uredi, da se bode delavec čutil kolikor toliko srečnega in zadovoljnega. Z zadovoljnim delavcem gotovo pridobimo tudi mi. — Da pa zahteve, katere delavstvo stavi pri tej reformaciji, tudi od nas ne smejo biti pretirane, ter ne smejo iti preko možnosti, katerim bomo kos, morajo zato skrbeti tudi delavci sami, kajti naša dobrobit je istotako njih dobrobit. Torej je na vsak način potreba pri teh velevažnih preosnovah skupnega sodelovanja in sporazumljenja.

Zadeva delavskega zavarovanja vseh vrst je že nekaj mesecev na dnevnem redu. Najprvo se je pečala s tem naša pokrajinska vlada, a naposled pa je prešlo to v delokrog naše centralne vlade. Omeniti moramo pri tej priliki, da še nismo imeli prilike sodelovanja pri tej reformaciji, radi tega se resno bojimo, da se ta tako važna in za nas dalekosežna zadeva reši preko nas, kar gotovo ne bode v prid ne nam samim in tudi ne celoti.

V nastopnem naj razmotrivamo nekoliko, kako si mislimo mi preosnovno delavskega zavarovanja:

V kolikor nam je znano, Srbi niso imeli nikakih takih zakonov. Bivši avstrijski zakoni pa so tudi šepali.

V bivši Avstriji so se najprej osnovala okrajne bolniške blagajne. Tu je bila največja napaka, da niso bile centralizirane, vsaj ne zadostno. Pri nas v južnih pokrajinah so bile res vse bolniške blagajne včlanjene v Zvezi, katere sedež je bil Trst, za one na bivšem Štajerskem in Koroškem pa Gradec.

Vse nadalje se snujoče delavske zavarovalnice kot te proti nezgodam ali penzijske zavarovalnice za privatne uslužbenice so imele to veliko hibo, da so se vse centralizirale po zgoraj navedenem principu.

Slovence so nas tako cepili, da nikjer nismo mogli priti do veljave.

Zveza bolniških blagajn kot takih pa tudi ni imela mnogo pomena. Financijelno kakor tudi upravno je bila vsaka bolniška blagajna nase navezana. Vsaka je imela zase določene prispevke pobirati in podpore izplačevati. Nekatere so bile pasivne, nekatere tudi aktivne. Nekatere so imele velike upravne stroške, druge zopet majhne, kakor je pač naneslo. Strošek uradništva, ordonančnega zdravnika in drugo. Splošno delovanje teh bolniških blagajn je bilo tako, da ni bil nikdo zadovoljen z njim, ne tisti, ki je iskal pomoči pri blagajni, ne tisti, ki je prispevke plačeval. Vsak, ki je bil resno bolan in je količkaj zmožgal, si je pomoči iskal izven teh blagajn, znano je tudi bilo, kako veliko zatočišče simulantov se je pojavljalo, in kakšne težave in stroški so bili z nadzorovanjem. Da tudi ordonančni zdravniki niso imeli prijetnega stališča, je znano.

V splošnem torej kaže, da bolniških blagajn, kot so bile dosedaj, nikakor ne kaže obdržati, pač pa, da se reorganizirajo in centralizirajo, tako da bode delavec v resnici imel nekaj od tega.

Kar se bolniških blagajn tiče, nam je še omeniti, da bi jih kazalo razširiti na vse panoge delavstva. Od poljedelskih delavcev in poslov se danes ne zahteva, da bi se prijavljali bolniški blagajni. Še večja napaka pa je, da se bolniške blagajne branijo samostojnih obrtnikov.

Mali rokodelci, ki tudi sam dela, ki je enako potreben podpore v slučaju bolezni kot njegov podrejen pomočnik, je torej izključen, če ni slučajno pod 34 let star. Ne moremo si misliti, zakaj naj bi to bilo dobro. Istotako so izključeni posli in poljedelski delavci.

Druga naprava za varstvo delavstva so bile v bivši Avstriji delavske zavarovalnice proti nezgodam. Tudi o teh se ne more trditi, da so bile najboljše zasnovane.

Nas Slovence so istotako razdelili, da nismo mogli priti do veljave. En del so nas priklopili k Italijanom, drugega pa k Nemcem. V delavski zavarovalnici s sedežem v Trstu, h kateri so spadali vsi zavarovanci iz bivše Krainjske, Primorske in Dalmacije, so imeli glavno besedo Italijani. Če tudi vsak človek ve, da v teh krajih Italijani ne prebivajo v večini. A kar so enkrat imeli v rokah, niso več izpustili. Kadar so

se jim tla majala, da jim je pretila nevarnost, da izgube večino, pa so na kak prefrigan način pravila izpremenili. Dalje so imeli cel štab plačanih agitatorjev, katere so vsaj neposredno plačevali iz doneskov zavarovalnice. Kjer je imela vlada tudi pravico do imenovanja ene tretjine upravnih svetnikov, je ta gledala, da so tudi Nemci prišli do zastopstva, in tako smo bili Slovenci vedno minorizirani.

Iz bivše Štajerske in Koroške pa so Slovence uklenili na podoben način z zavarovalnico v Gradcu.

Kako se je postopalo s Slovenci bodisi s temi, ki so plačevali prispevke, bodisi s temi, ki so iskali podpore, oziroma ki se jim je morala izplačevati renta, o tem smo že mnogo čuli. Notranje uradovanje zavarovalnice v Trstu je bilo seveda strogo laško, uradovanje z uradi pa nemško. Vse uradniško osebje pa je bilo zagrizeno laško. Kvečjemu so tirjali prispevke v slovenskem ozir. hrvaškem jeziku. Da je bilo pri zavarovalnici vse nemško, o tem mislim, da mi še posebej ni treba pripomniti.

To so dejstva, katera moramo registrirati, o katerih smo morali svoj čas molčati. Pripomniti moramo še, da je bilo uradovanje pod kritiko, saj so se razne pritožbe reševale po 6 in več let.

Kar se tiče ustroja delavskih zavarovalnic kot takih v bivši Avstriji, je bila največja napaka ta, da so bile vse rente kapitalizirane, torej rente, ki so jih razni poškodovanci dobivali, so se morale kriti s kapitalom. Iz tega sledi, da so bile vse zavarovalnice zelo pasivne. Te pasive pa se je skušalo vedno kriti z zvišanjem prispevkov.

Kapital se je največ nakladal na posojila hišnim posestnikom, seveda v Trstu laškim, v Gradcu nemškimi, dalje so se zidala delavska stanovanja v Trstu največ za laške regnikole, deloma po so se nakupovale razne vrednote, največ laške komunalne zadolžnice, deloma pa avstrijski državni papirji. O graški zavarovalnici nam zadeve niso toliko natanko znane, skoro gotovo pa se ni nič bolje godilo.

Položaj za nas Slovence je tem neugodnejši, ker se bodo ravno na teh teritorijih vršile meddržavne likvidacije, in je vprašanje, če bomo mi Slovenci dobili nazaj v last vplačane denarje. Če dobimo naš kapital nazaj, je za nas precejšnjega pomena, da si iz te glavnice lahko ustvarimo, oziroma prispevamo k novi zavarovalnici, da pa tudi omogočimo redno izplačevanje dosedanjih rent na naših tleh.

Ako pa se hočemo v bodoče izogniti vednim pasivnostim te vrste zavarovalnin, nikakor ne bode kazalo, da se zasnuje na

podlagi kapitalizovanja rent, sicer pa o tem še pozneje govorimo.

Tretja naprava, ki naj bi bila v korist delavstvu, je zavarovalnica za starost in onemoglost. To je veliko socialno vprašanje, ki ga nam bode v bodoče rešiti. S tem vprašanjem se je bivša avstrijska vlada že tudi dolgo vrsto let pečala, a do uresničenja vendar ni prišlo.

To vprašanje je pravzaprav svetovno vprašanje, saj večina držav še tega vprašanja ni rešila.

Dvomimo, da bi naša mlada država bila kos tej nalogi, vsaj v doglednem času ne, da ga razreši. Želeti pa bi bilo, da se ta akutna socialna zadeva čimprej in pravilno razreši.

Koliko bode vseh nižjih slojev, posebno delavskih in maloobrtniških, bi se s tem vprašanjem dalo odstraniti? Nepregledno velik socialni napredek bi se s tem izvršil. Marsikateri mali obrtnik ali delavec bi bil s tem rešen negotovosti, da ga na stara leta, ko ga moči zapuste, čaka beraška palica.

Obrtniki pa bi še posebno pridobili s tem, da bi se naši pomočniki bolj držali mojstra. Koliko imamo danes pomočnikov, ki zapuste mojstra in delavnico ter beže drugam, kjer se jim nudi preskrba za starost, kljub temu, da so pri mojstru bolje plačani. In kaj je danes vsakemu obrtniku imeti dobre pomočnike?

Kaj je za splošni napredek obrti sploh imeti dobre pomočnike. Saj sedaj pa se mojster ukvarja vedno le z učenci, čez polovico teh učencev odide kmalu, ko se izuče, k vojakom, od tu pa jih pograbi tvornica. Tako, da se je mojstru vedno ubijati z učenci. Seveda se jim tega ne more odrekati, ker je vsak rad preskrbljen za starost.

In položaj malega obrtnika danes? Komaj si prisluži, da za silo živi on in njegova obitelj. Mogoče mu včasih tudi kak mali znesek preostane, pa ta se ob drugi priliki porabi. Tako pa naj bi redno odplačeval male zneske, ki jih večkrat skoraj neopazeno odplača. S tem pa si zagotovi starostno rento.

Sedaj smo se domalega seznanili s tremi najvažnejšimi institucijami, ki naj bi se v doglednem času izpopolnile.

Naš nasvet je, da se vse te tri združi vsaj pod skupno enotno upravo, pod zaščito in oporo države. Drugi nasvet pa, da se vse te naprave posploši ter raztegne na vse sloje, ki služijo svoj kruh z rokami. S tem dobi zavod, ki naj vse to upravlja, trden temelj, poceni se uprava ter je vsled obsežnosti tudi uspevanje tem sigurnejše.

Vrhničan.

Lesna volna.

»Lesno volno« imenujemo 30—50 cm dolge, $\frac{1}{16}$ do $\frac{1}{2}$ milimetra debele, 1—4 mm široke oblanice od smreke, jelke, borovca, bukve, topola, leske, jelše, vrbe itd., ki se rabijo v najrazličnejše svrhe. Najprej kot izvrsten material za zavijanje in vkladanje; n. pr. za steklo in porcelan, za galantijsko blago, razne kovinske izdelke, drogerije, za slaščičarsko blago, dišave, voščene izdelke, mesne izdelke in klobase, sadje in cvetlice, drevesca in grmiče, za steklenice itd.

Ker je tako prožna, rabijo lesno volno za blazinjenje pohištva in modrocev; da nima neprijetnega vonja slame, je lesni volni le v odliko. Ker ima v sebi kolikor toliko smole, odvrča s tem vlago in mrčes.

Celo v kirurški (ranocelske) in higijske (zdravstvene) svrhe uporabljajo finejše vrste lesne volne. Posebno pripravna je za drgnjenje kože (frotiranje), ker odpre kožne luknjice in tako osveži in poživljuje. Najfinejšo lesno volno uporabljajo v lazaretih in bolnicah kot obvezilo (šarpija).

Tudi za čiščenje strojev rabijo lesno volno mesto dosedanje bombaževine; lesna volna je znatno cenejša in se ne vname sama od sebe, kakor se primeri pri bombažu. Tudi kot material za vsesavanje in mazanje osnih ležišč (osišč) pri železniških vozovih jo rabijo z velikim pridom.

Za čiščenje tekočin, kot n. pr. piva, kisa, vode in dr., izdelujejo lesno volno iz pripravnega lesa v primerni širjavi in debelosti. —

Lesno volno lahko barvaš v vseh barvah; treba samo, da jo vložiš v barvno tekočino, zložiš nato na sito, da se odteče in dobro posuši. Tako barvano lesno volno rabimo za zavijanje bolj luksurijskih predmetov, iz nje pa izdelujejo tudi pletenino za preproge, podnožnike itd. mesto iz slame.

Lesna volna pa postane lahko tudi za kmetijstvo velikega pomena tam, kjer nedostaja nastilja. Marsikje rabijo — kjer nimajo gozdne stelje: vrezja, mahu, praproti, borovničevja itd. — za nastilj slamo. A lesna volna je cenejša od slame, in nekateri trdijo, da prekaša celo v gnojilnem oziru svojo tovarišico; tej namreč očitajo, da ima v sebi preveč kremenovine. Lesna volna dobro vsrkava gnojnico, pripravljna na ta način gospodarju dober gnoj, živini pa suho, čedno in toplo ležišče. Nekatera živina, zlasti konji, zro steljo, lesne volne ne povoha noben smrček.

Čemu pa omenjamo lesno volno v našem listu?

Marsikak obrtnik na deželi ima za par konj vodne ali drugačne mehanske sile odveč na razpolago; ravnatoko delavca (sina ali koga drugega) in primernih ostankov drobnejšega lesa bi mu tudi ne bilo dobiti pretežko.

Zakaj si ne bi omislil ta in oni stroja za izdelovanje lesne volne? Pred vojno je izdeloval take stroje K. Schranz na Dunaju X., Hasengasse 18., in isti v Požun III., Segnerstrasse 1 a. Najbrže bi pa napravile take stroje tudi domače »strojne tovarne in kvarne v Ljubljani«.

Modeli teh strojev so različni; prav preprost stroj zavzema prostora $1\frac{1}{2}$ m × $1\frac{1}{2}$ m, kolote za jermenja imajo premer 650 mm in širjavo 140 mm, teža 800 kg, cena je bila pred vojno K 1500. Stroj je potreboval 2 konjski sili in naoblal do 1000 kg lesne volne v 10 urah. Večji stroj z dolžino $4\frac{1}{2}$ m in širino $1\frac{1}{2}$ m je tehtal 1600 kg in potreboval 4—6 konjskih sil in je stal K 2700. Dobil si pa tudi manjši model za 1 konjsko silo in je stal K 800. Kako stojte danes cene, ne bo težko poizvedeti.

Kalkulacija (račun o eventualnem dobičku ali izgubi) je bila naslednja: Za izdelovanje lesne volne je dober skoro vsak les in njegovi odpadki; les pa mora biti brez lubja. Teža lesa, ki ga največ uporabljamo, znaša za kubični meter: 1. pri smreki 450 kg, 2. jelki 550 kg, 3. trepetliki 650 kg, 4. topolu 400 kg, 5. bukvi 750 kg, 6. lipi 550 kg, 7. borovcu 650 kg in pri jelši 500 kg.

Koliko pa naobla stroj na dan? To je seveda močno različno po tem, je-li vprežeš v svojo vodno kolo stroj, ki deluje samo z enim nožem ali z 2, 3 ali štirim. Po lena, ki jih vkladaj, naj bodo vobče po 40—50 cm dolga in do 15 cm debela.

Količina lesne volne na dan bo tudi različna po tem, ali izdeluješ močnejšo ali drobnejšo volno. Kakovosti ločimo navadno 7 vrst:

št.	1	2	3	4	5	6	7
dobelost	$\frac{1}{15}$	$\frac{1}{10}$	$\frac{1}{8}$	$\frac{1}{6}$	$\frac{1}{4}$	$\frac{1}{3}$	$\frac{1}{2}$ mm

Debele lesne volne (za nastilj) naredimo na dan z lahkoto 1000 kg; $\frac{1}{16}$ mm debele okrog 600 kg; $\frac{1}{10}$ mm močne (za zavijanje) ca 400 kg in $\frac{1}{10}$ mm debele kakih 200 kg. Cena lesne volne je bila pred vojno za 100 kg:

II. vrste (za nastilj in zavijanje K	7—9,
I. » » » » » » »	« 13—15,
materijal za blazinje »	» 20—24,
bukove oblanice za izdelovanje kisa »	» 7—9,

Radi lažjega prevažanja, pa tudi da zavzema manj prostora v skladišču in da ni

tako nevarna za ogenj, stiskamo lesno volno s podobnimi stiskalnicami kot jih rabimo za stiskanje sena. Kocke (bale) merijo $8 \times 8 \times 8$ dm in tehtajo po 36 kg. Taka stiskalnica je stala pred vojno okoli 1000 K.

Radi lažjega obratovanja je nujno potrebna še preprosta cirkularna žaga ($1\frac{1}{2}$ do 2 konjski sili) za rezanje lesa na potrebno dolžino (polena).

Obrtniki-somišljeniki! Aotirajte za naš list. širite ga med prijatelji in znanci! Naj ne bo slovenske kavarne ali gostilne, ki bi ne bila naročena na naš list.

Elektrika

v mlinih, na žagah in v podobnih obrtih.

Če je premož — črni demant — eden izmed najdragocenejših naravnih darov vsake države pa gotovo niso manjšega pomena beli demanti, — vodne sile dotične dežele. Premoža bo danes ali jutri zmanjkalo, vodne sile pa so časovno neizčrpne. Dovažanje premoža mnogo stane. Transport vodnih sil pa je po električni žici razmeroma poceni.

Na tem mestu nas zanimajo le manjše električne naprave, ki naj služijo razsvetljavi za omejen okoliš in pogonu manjših motorjev v kmetijske in maloobrtne svrhe. V poštev prihajajo zlasti mlini in žage, ki imajo najdražji del vse naprave, vodno stavbo in na gonilne stroje — turbino ali na vodno kolo — že izdelane. Male naprave so one, ki potrebujejo moči do 10 ali 15 konjskih sil.

Temu in onemu utešne nekaj praktičnih nasvetov priti prejalisle prav.

1. Dinamo stroj, kakor tudi prosti vod (žica) do oddaljenih poslopj, naj bodo raje nekoliko preveliki nego premahni. Na ta način lahko izrabiš jutri ali poitranjem svojo električno napravo intenzivneje, ne da bi imel pri tem kake posebne stroške. Zgled: Nekaj 100 m od mlina je več hiš, ki bi rade od tebe električno luč. Pogoji so ugodni in ti napelješ žico ob potoku v taki debelosti, kot popolnoma zadošča za šibki tok za razsvetlavo. Čez čas se ti ponudi dobičkanosna prilika za pridelovanje zelenjadi ob potoku. V to svrhu je potreba obilnega namakanja. No, pri tebi je stvar enostavna; kupiš si majhno prevozno brizgalnico na elektriko, na vsakem 3, ali 4. drogu pa daš pritrđiti sklepno dozo, in reč je opravljena. Lahko boš namakal, kolikor se ti bo poljubilo — ako si si omislil dovolj močno električno napravo. Če je pa ta za luč zadostna, ne pa za brizgalno, potem z

Bogom tvoje sanje o naprednem, dobičkanosnem vrtnarstvu.

2. Važno je, da poznaš vrste elektr. tokov in njihove posebnosti. Kakor veš, moremo les razžagati na dva načina; ali tako, da delujejo zobje žage vedno v isti smeri, kot n. pr. pri krožni pili (cirkularki), ali pa delujejo menjavaje zdaj v eni, zdaj v drugi smeri, kot pri navadni ročni žagi in pri gatru. Podobno deluje tudi električni tok na dva načina; v prvem slučaju mu pravimo istosmerni, v drugem zaizmenični tok. Vrtilni tok je le posebna vrsta izmeničnega, pravzaprav spojitev 3 izmeničnih tokov. Za male električne naprave pride v poštev samo istosmerni tok; njegov dinamometer je mnogo enostavnejši nego dinamometer za izmenični tok.

3. Zanimivo je tudi vprašanje, do kakšne daljave da se da izpeljati električna sila malih naprav. Da ti pojasnim v ta namen potrebne pojme »električna napetost« in »jakost toka«, naj posežem po zgledu tekoče vode. Dva mlini goni isti potok; prvi mlin leži v gorenjem toku, v gorovju, kjer ima potok še malo vode, zato pa toliko več strmeča, drugi mlin pa leži v dolini, kjer ima potok že obilno vode, a le malo padca. Prvi mlin deluje s kolesom na gornjo vodo in shaja z ozkim, cenim koritom, doleniega pa žene veliko kolo, na spodnjo vodo s širokim koritom; in vendar je prav lahko mogoče, da imata obe kolesi isto moč, v konjskih silah izraženo. Zakaj za dobljeno silo ni odločilna niti množina vode same, niti strmec sam, ampak le oba skupaj.

Čisto podobno je pri elektriki, kjer pa pravimo strmecu napetost (napon), katero merimo z volti, mesto množine vod pa vzamemo jakost toka, ki ga merimo z amperi. Ako pomnožiš napetost s tokovo jakostjo, dobiš električno silo v vatih. Tisoč vatov se imenuje kilovat (KW), ki je nekako isto kot $1\frac{3}{4}$ konjske sile. Dve dinami, od katerih ima prva 10 amperov s 110 volti, druga 5 amperov s 220 volti, imata isto silo, namreč 10×100 ali pa 5×220 , to je 1100 vatov ali $\frac{1}{10}$ kilovata. Kakor pa zadostuje pri gori omenjenem kolesu z večjim strmecem ožje korito, ravno tako je treba pri dinami z 220 volti za razpeljavanje toka za polovico tanjših žic nego pri dinami s 110 volti.

V tem tiči neznansko velika prednost električnega stroja, katerega napetost si poljubno izbiramo v nasprotju z vodnim kolesom, ki se mora prilagoditi krajevnim razmeram. Ker gre pri manjših napravah večinoma za razsvetlavo, zato vzamemo ono napetost, ki odgovarja žarnicam, ki se največ rabijo, namreč 220 voltov. S to

napetostjo še lahko premagamo daljavo 700—800 m. Če je pa daljava večja, potem moramo vzeti ali debelejšo žico, ki pa stane danes mnogo denarja, ali pa uporabimo višjo napetost, za kakršno so v rabi dinami in motorji, namreč 440 voltov. Ker pa za to napetost tvornice nimajo žarnic, zato si nabavimo v tem slučaju takozvani »trovodni dinamometer« z 2 vnanjima in srednjo vodno žico. Z vnanjima žicama, med katerima vlada polna napetost stroja, 440 voltov (V), spojimo večje motorje, s sredno in eno izmed vnanjih žic pa sklenemo žarnice in manjše motorje. Na ta način se dajo krasno pogonjati kmetijski stroji, sesalke itd. — Dinami za 110 V so umestni samo takrat, ako hočemo razsvetliti edino le mlin in njegovo bližnjo okolico ali pa goniti kake manjše stroje. Splošno pa te nizke napetosti nikakor ne morem priporočati.

Kar je kmetovalcem, pripadajočim V. L. S., »Domoljub«, bodi našim obrtnikom »Jugoslovanski Obrtnik«. Obrtniki, zbirajte se na sestankih in shodih, širite svoje glasilo in dopisujte vanj! Čim več sotrudnikov, tem popolnejši bo list. Z novim letom postane tednik.

Naloga narodnega gospodarstva.

Narodno gospodarstvo je nauk o gospodarstvu naroda, države, človeške družbe in sploh.

Pri tej znanosti imamo opraviti s preišljajočim razmotrivanjem neke vrste orjaškega družinskega gospodarstva. Kar je družinsko gospodarstvo v malem, to je, z neko razliko, gospodarstvo naroda v velikem.

Postavimo si pred oči gospodarstvo kmečke družine, ki živi ločeno sama zase, na primer daleč kje v pragozdu! Družinski poglavar ali oče, mati in odrasli člani družine se posvetujejo tukaj o gospodarskih zadevah: oni merijo ali cenijo svoje potrebščine, svoja sredstva in delovne sile, da morejo določiti, kaj in koliko da je potreba delati, kaj in koliko da se sme na dan, na teden, na leto použiti, da bi ostala družina zdrava in čvrsta in da bo gospodarsko napredovala. Družinski svet razdeljuje delo smotreno in po načrtu na posamezne ude družine, ravno tako pa oskrbuje tudi vse člane po pametni meri z obleko, hrano, stanovanjem itd. Vsak član — ki in v kolikor more delati — dela za vso družino, za vse, vsak pa prejema tudi od družine to, kar potrebuje in kar družina že premore dobaviti.

Ako se ozremo na življenje kakega ljudstva ali na življenje ljudi in družin mnogih dežela in celih delov sveta, ki so zvezani med seboj po trgovini, izprevidimo, da tudi tu deluje vsakdo, ki dela za denar ali ki proizvaja za prodaj, prav za vesoljni svet, in da prejema na drugi strani sleherni, ki si pridobiva stanovanje, obleko in hrano z denariem, pravzaprav od zelo mnogih ljudi različnih vasi, mest, dežela in pasov to, kar porablja (konsumira). Vse delo in proizvodnjo za oskrbo ljudi mnogih narodov in dežela je porazdeljeno v tej celoti na različne stanove in pridobitne vrste, in kar vsi ti skupaj proizvedo, se porazdeli zopet na vse, ki tako sodelujejo.

V tem oriaškem družabnem gospodarstvu ne skrbi za pravi red kak glavar, kaka posvetovalna skupščina ali javni urad. Red se mora četudi ne popolnoma, vendar pa povečini delati sam od sebe. Kako da se dela tak red sam od sebe, kako se porazdeljujejo dela in proizvodi smotreno sami od sebe in kako bi se dal ta red izpopolniti, to tvori eno izmed glavnih vprašanih, s katerimi se mora pečati narodno-gospodarska znanost.

Del tega celokupnega reda na je delo takega ravnanja, ki se lahko primerja gospodarstvu in vodstvu družinskega glavarja ali družinskega sveta v gospodarstvu družine. Država ali vlada v državi, občina in še mnoge družbe urejajo marsikaj kar se v gospodarskem življenju narodov ne ureja samo od sebe ali vsaj ne dovolj dobro z izmenjavanjem in s prostimi pogodbami med posamezniki. Koliko gospodarskih nalog bi se sploh ne ali le slabo rešilo, koliko važnih del bi se ne izvršilo, ako ne bi posegla vmes država, občina s svojim varstvom in podporo, ali ko ne bi proglasila dotične zadeve za javno ter je izvršila sama.

Na ta način nastane druga vrsta vprašanj, ki jih ima obravnavati naša znanost, vprašanja o pravi meji, do katere naj posega država, občina... v narodno gospodarstvo in pa o pravem načinu, kako da naj to stori — oboje naj se ravna po razmerah in potrebah kraja, časa in kulturnega razvoja. Dalje nastane vprašanje, kateri je najboljši način, po katerem naj razdeli država, občina... bremena (davke itd.), ki jih morajo prevzeti posamezni ljudje in gospodarstva, da si pridobi javnost potrebnih sredstev za rešitev nalog, ki ji pripadajo.

S tem smo določili na splošno one glavne naloge, s katerimi se peča narodno-gospodarska znanost.

Našim naročnikom priporočamo, da se pri svojih naročilih v prvi vrsti poslužujejo tverdk, ki inserirajo v našem listu.

Dopisi.

Velika razstava v Ljubljani. Odseki trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani so v svoji skupni seji dne 3. julija soglasno sklenili predlagati zborničnemu plenumu, da se prihodnje leto v Ljubljani priredi velika razstava, ki naj bi bila izhodišče za vsakoletne industrijalne in trgovske sevnje v Ljubljani po vzoru takozvane »Messe«, kakor jo vsako leto prirejajo v Lipskem, Utrehtu itd. z velikimi praktičnimi uspehi za industrijo in trgovino.

Žiri. Gospod urednik, dovolite tudi nam nekoliko prostora v našem obrtnem glasilu! Kakor znano, smo se tudi v Žireh združili obrtniki, ki pripadamo V. L. S., v svojo »Obrtno zvezo«. Naša organizacija pa ni povšeči našim strankarskim tovarišem iz nasprotnega tabora. Poklicali so na pomoč gospode iz Ljubljane in od »Obrtnega društva« iz Kranja. To bi bilo čisto prav in v redu, da se skušajo tudi nasprotniki organizirati, kar se nam ne zdi v redu, je, da nočejo priti s pravo barvo na dan, ampak se skrivajo pod nadstrankarskim plaščem. Na svojem tozadevnem zborovanju so trdili, da so samo obrtniki in da ne poznajo nobene stranke, temveč se hočejo bojevati proti vsem strankam. Kako se ti gospodje bojujejo proti vsem strankam, smo imeli že velikokrat priliko opazovati, namreč v času občinskih in drugih volitev. Popolnoma smo prepričani, da bodo svoje nadstrankarsko stališče o prvi priliki zopet pokazali s tem, da bodo agitirali za svojo liberalno stranko, kateri zmanjkuje tal in se zato skuša vsiljevati našim somišljenikom z nadstrankarsko barvo. Žal nam je, da se je vlogo v te liberalne mreže tudi nekaj mož, ki so po svojem verskem in političnem prepričanju do sedaj zvesto stali v vrstah V. L. S. Upamo, da bodo kmalu izprevideli, kam pelje nadstrankarska politika liberalne gospode, in da bodo obrnili hrbet liberalnim nadstrankarjem.

Na zadnjem občnem zboru naše »Obrtne zadruge« se je prav jasno pokazalo, kakšni nadstrankarji skušajo naše somišljenike odtujiti V. L. S. Obrtno društvo iz Kranja je hotelo ustanoviti podružnico svojega društva in je sklicalo zborovanje ob istem času in v istem prostoru, kjer bi se imel vršiti občni zbor naše »Obrtne zadruge«. Predsednik je otvoril ta sestanek pred občnim zborom, kar je popolnoma protipostavno, ker na vabilih na občni zbor »Obrtne zadruge« ni bilo te točke na dnevnem redu. Iz tega se izprevidi, da je nekaterim gospodom samo za strankarstvo in da hočejo uganiati strankarstvo tudi pri strokovnih zadevah, kakor je naša »Obrtna zadruga«.

Našim obrtnikom je jasno, da je naša »Obrtna zveza« dovolj močna, da bo varovala in ščitila koristi organiziranega obrtništva pod okriljem naše V. L. S., ki je bila doslej najmočnejša in bo taka tudi ostala

kljub vsem spletkam obrtnih nadstrankarjev. Izjavili smo se proti razrednemu boju, ker hočemo delati v sporazumu z našimi delavci in kmeti. Priznavamo, da ima vsak stan svoje težnje, ki se morajo v političnem življenju tudi od drugih stanov upoštevati. Svoje javno delovanje hočemo uravnati na podlagi katoliškega družabnega reda, naš boj bo veljal ljudskim izkoriščevalcem in oderuhom, pa naj bodo v kmečki ali gosposki obleki. V. L. S. je že veliko storila za malega obrtnika, o čemer vedo zlasti naši žirovski čevljarji.

Tržič. Mesečno zborovanje Obrtne Zveze za Tržič in okolico se je vršilo dne 3. avgusta ob 3. uri popoldne v dvorani pri Bastelnu.

Zborovanje je otvoril predsednik Aman ter v daljšem razlagal veliki pomen združenja obrtništva v eno stanovsko politično armado, potom katere je edino mogoče življenske interese obrtnega stanu rešiti.

Z zgodovinskimi dokazi iz 11. do 16. stol. je utemeljeval svoje razlaganje, da je obrtni stan le takrat dobro stal, kadar je bil združen in da je tudi — najbolj važno namreč — svoje pravice le takrat mogel doseči.

Dasiravno nekdanji obrtniki iz onih stoletij niso imeli take nevarnosti pred seboj, zavedali so se pa veliko bolje kot mi danes, da ako se hoče obrtnemu stanu življenje ohraniti, se je treba združiti.

Ne čakajmo, da bi nas na trnjevo pot pahnili, ne čakajmo, kaj nam bodo iz usmiljenja hoteli dati, temveč stopimo v srho rešenja našega stanu v združenje, kajti edino na tej podlagi še more obrtnik z bodočnostjo svoje eksistence računati.

Po govoru predsednika se oglasi k besedi g. blagajnik Ruech, razmotrivajoč s svojimi starimi skušnjami krivice proti obrtnemu stanu. V glavnem omeni velike krivice, ki jih mora obrtni stan trpeti v plačevanju davka napram drugim stanovom ter s posebnim povdarkom omeni nepravilno obdavčenje tržiških obrtnikov-trgovcev. Pravi: Klicali so nas povsodi, ampak dali so nam kar so sami hoteli; delali so z nami, kar so hoteli, in to le edino zaradi tega, ker nismo bili združeni in nas niso upoštevali.

Nato se je prešlo na predloge blagajnika v zadnji seji, češ da je blagajna prazna, stroški se pa kopičijo; ako hočemo shajati in se pravilno razvijati, moramo denar imeti, zato je pa edino sredstvo članarino povišati.

Drugi organizaciji najbolj važen predlog je bil, da bi organizacija sama skrbel za plačevanje našega stanov. lista »Jugoslovanski Obrtnik« prevzela in sicer na ta način, da bi znašala članarina (vsak mesec 1 K) skupno z listom 20 K na leto. Predsednik pri tem še povdarja, da je to najbolj važen faktor za razvoj naše organizacije, da se list sigurno in točno plačuje. List je vodilo našega gibanja in čim bolj ga bomo podpirali, tem lažje bo naša ideja, rešenje obrtnega stanu širil.

Oba predloga sta bila enoglasno sprejeta ter so vsi navzoči člani svoji dolžnosti

in plačanju povišane članarine ter lista takoj sledili. Tudi se je zopet 7 novih zavednih članov med nas uvrstilo, tako da že štejejo čez 60 članov in ne bode dolgo, nas bode sto in še več.

Razno.

Uvoz strojev in drugih potrebščin. Da se ne ovira razvoj našega gospodarstva, pač pa še pospeši produkcija in razvoj, je odredil minister za finance, da se pusti uvoz strojnih delov, pomožnega materijala in za produkcijo potrebnih surovin, v kolikor jih v naši državi ni dobiti, če jih uvažajo lastniki podjetij sami za svoj obrat. Istotako je dovoljen uvoz poljedelskih in rokodelskih priprav in orodja, bodisi, da jih uvažajo posamezniki, ki se pečajo s poljedelstvom ali rokodelstvom, bodisi, da jih uvažajo njihove zadruga in druge organizacije. Vsak podjetnik in obrtnik, ki potrebuje katerega izmed naštetih predmetov, si mora preskrbeti potrdilo trgovske in obrtne zbornice, iz katerega je razvidno, s katero panogo produkcije se lastnik tega potrdila bavi, in da so za uvoz navedeni predmeti v njegovem obratu res potrebni. Če se hočejo uvoziti surovine, mora uvoznik predložiti carinarni potrdilo ministrstva trgovine in industrije, da se dotične surovine v našem kraljestvu ne morejo nabaviti.

Naše pošte. Naš list »Jugoslovanski Obrtnik« smo razposlali na naslove naših obrtnikov-somišljenikov, katere smo dozdaj, da smo prejeli iz nekaterih krajev bili potom naših zaupnikov. Čudno se nam odnošeno poštnih uradov vse liste nazaj z opazko »ne sprejemem«, daši list naslovnikom ni bil niti dostavljen, in nam z druge strani od istih naročnikov prihajajo pritožbe, da lista ne prejmejo. Sumimo, da leži krivda pri nekaterih poštnih uradih, zato bomo nastopili z vsjo odločnostjo, da se naš list enako drugim listom redno in pravilno dostavlja, ker naši obrtniki ne marajo biti državljeni nižje kategorije.

Laškega zidarja ne več v deželo! bi si moral zapisati na zastavo svoje narodne zavesti ne le vsak stvabeni podjetnik, ampak tudi vsak naročnik, ki si da zidati. Ker pa potrebujemo v bližnji bodočnosti — že danes, da, že včeraj in prej smo jih trebali! — veliko in dobrih zidarjev, je nujna dolžnost obrtnege stanu in vseh javnih faktorjev, da poskrbe za vzgojo takih, in to more biti poleg prakse le šola. Poleg stalne šole za stavbene obrtnike pa je treba tudi po deželi, v manjših mestih in trgih večmesečnih zimskih tečajev. V Ljubljani je v ta namen preveč drenj za stanovanj. V zidarski tečaj zunaj na deželi pa bi mnogi prišli z veseljem, ki si v Ljubljano ne bi upali.

Zidarskih mojstrov imamo Slovenci precej, tudi učiteljev in profesorjev na obrtnih šolah, a doslej nam ni znano, da bi bila iz njihovih rok izšla kaka knjiga, ki bi nosila naslov le količkaj podoben »Slovenskemu zidarju«. In vendar: Kdo drugi naj nam napiše strokovnih knjig, če ne strokovnjaki? Nemci in drugi narodi imajo takih knjig dovolj. Tako je izšla

n. pr. nemška knjiga »Der Maurer«, spisal H. Robrade, pri A. Bohnagen, — Lipsko, že v 7. izdaji.

Upajmo, da se končno zganejo tudi že naše tajne duševne sile in nam podajo potrebnega pouka za zidarsko stroko.

Podpora nezaposlencem. Naša slavna vlada izda skoro redno vsak teden novo naredbo glede podpore brezposelnim. Čudno se nam zdi, da je pri tem vprašanju vlada tako kratkovidna in razsiplje z državnim denarjem v marsikaterem slučaju popolnoma po nepotrebnem. V naši novi državi je toliko služb in toliko nezasedenih delavskih mest, da vsakdo lahko pride do primernega zaslužka in kruha, kdor ima le resno voljo in se briga za svoj obstoj. Res je sicer, da ni mogoče dobiti v vsakem slučaju popolnoma enake službe in enakega mesta, kakršnega je kdo imel v letih pred vojno, toda dobi vendarle lahko primerno drugo službo v podobni stroki ali sorodnem podjetju. V tem času, ko tožimo nad številnimi izgubami moških moči, ki nam jih je pobrala svetovna vojna in ko se še niso vrnili mnogoštevilni vojni ujetniki, pač ne sme nihče držati rok križem in čakati, kdaj pride do službe, kakršna ravno in posebno njemu prija, ampak si mora poiskati primerno drugo službo, ker delo ni le pravica vsakega posameznika, ampak dolžnost vsakega dobrega državljana.

Hrvatsko obrtno šolstvo. Kakor drugod na jugu, tudi na Hrvatskem niso naši prejšnji gospodarji bogvekak skrbeli za povzdigo obrtnege šolstva.

V Hrvatski in Slavoniji obstoja edino v Zagrebu »K. r. zemaljska obrtna škola«. Zavod je bil ustanovljen l. 1889.

Šola ima dva oddelka. Prvi oddelek služi učencem-vajencem. Poučuje se v šoli in delavnici. V prvi razred tega oddelka se sprejmejo telesno sposobni učenci, ki so dosegli 12 let, a ne prekoračili 15. leta starosti in so izvršili občo ljudsko šolo z dobrim uspehom. Ko je učenec izvršil to šolo, dobi spričevalo za obrtnege pomočnika. Šola traja štiri leta. Drugi oddelek je nadaljevalna šola za pomočnike, ki ima namen spopolniti njihovo teoretično in praktično znanje in traja štiri do šest let. Na zavodu se poučujejo sledeče obrti mizarska, risbarska, stružarska, ključavničarska, klesarska in kiparska.

S kr. zemaljsko obrtno šolo je združena stavbinska strokovna šola. Tudi ta šola se deli v dva dela.

Prvi oddelek služi izobrazbi bodočih stavbenikov. Imenuje se »graditeljska škola« in ima štiri razrede. V to šolo se sprejemajo učenci, ki so izvršili štiri razrede gimnazije ali realke, kakor tudi absolventje obrtne šole. Nameñ šole je izobraziti učenca toliko, da je v stanu lotiti se tudi večjih in težjih nalog v stavbeni stroki.

Na drugem oddelku, ki nosi naslov »škola za građevno-obrtne poslovde«, se izobrazujejo obrtniki in delavci za važnejše obrtne in industrijalne posle. Šola zahteva od učenca primerno inteligenco in občo znanje, predvsem mora biti prilično izurjen v svoji obrtni stroki, ker mu šola nudi povečini le teorijo. Ta šola traja

pol leta v zimski dobi od 1. oktobra do 31. marca in se deli v tri tečaje in sicer: a) za zidarje, polirje, risarje itd., b) za klesarski obrt, in c) za tesarski obrt. Obiskovalci te šole morajo po skončanem naukih položiti usposobljenostne izpite za mojstre.

Razen »kr. zemaljske obrtne šole u Zagrebu« sta v banovini še dve zemaljski zidarski šoli. Ena v Lupoglavu (okraj Dugo selo), druga v Cirkvenici. V teh šolah se poučuje tri leta po štiri zimske mesece. Učenci teh šol so se morali baviti z zidarstvom že pred vstopom v šolo. Šola jim ima podati ono znanje, ki si ga z dnevnim delom kot obrtniki ne morejo pridobiti, njen namen je torej izobraziti bolj nadarjene zidarje in zidarske delavce strokovno, kakor tudi nekoliko teoretično.

Ako omenjamo še podkovsko šolo v Zagrebu, ki ima isti ustroj kakor ona slovenska v Ljubljani, smo z rednim hrvatskim obrtnim šolstvom pri koncu.

Naj navedem še vajeniške šole — šole za obrtne vajence! Po predpisih iz l. 1892. se imajo te šole ustanoviti povsod, kjer je 50 obrtnih vajencev. Vajenci morajo obiskovati šolo, ki se deli v nižji in višji oddelek, dokler so v izučbi pri mojstru. V večjih mestih dele to šolo tudi v skupine po obrtih: v stavbeno, industrijalno, mešano in trgovsko skupino.

Letos jeseni se prične v Zagrebu tudi tehnična visoka šola. J. I.

Odgovorni urednik: Ivan Ogrin. — Izdajatelj in založnik: Jugoslovanska obrtna zveza v Ljubljani. — Tiska: Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani.

Ljudska posojilnica v Ljubljani

v lastnem domu - Miklošičeva cesta 6

obrestuje hranilne vloge po čislih

3%

Ljudska posojilnica v Ljubljani je največja slovenska posojilnica in je imela koncem leta 1918 nad 43 milijonov kron vlog in nad 1 milijon 100.000 kron rezervnih zakladov.

Ljudska posojilnica stoji pod neposrednim državnim nadzorstvom.

Uzajemna zavarovalnica v Ljubljani

je edini slovenski zavarovalni zavod, ki zavaruje proti požarnim škodam poslopja, premičnine in poljske pridelke.

Obrtno kreditna zadruga v Ljubljani

r. z. z n. z.

v Ljubljani, Sodna ulica 11

sprejema hranilne vloge, daje posojila na zastave, odstopne računov, eskomptira menice itd.

Obrtna centrala v Ljubljani

za obnovitev po vojni poškodovanih krajev, r. z. z o. z., Sodna ulica 11 sprejema naročila za vsa stavbena in druga opremna dela, posebno naročila za večje naprave, kontorje, šole, zasebna stanovanja itd.

Oddaja pa tudi v večjih množinah razna dela posameznim članom — obrtnikom. V slučaju potrebe nudi tudi potrebno orodje.

Načrte, stroškovnike in druga tehnična mnenja ob poverbi dela brezplačno.

Delniška glavica: K 30,000.000.—

Jadranska banka

Podružnica Ljubljana

Centrala:

Trst.

Sprejema vloge na knjižice, vloge na tekoči in žiro račun proti najugodnejšemu obrestovanju.

Podružnice:

Dubrovnik,

Dunaj,

Kotor,

Metković,

Opatija,

Spljet,

Šibenik,

Zader.

Kupuje in prodaja devize, valute, vrednostne papirje itd.

Eskontira menice, devize, vrednostne papirje itd.

Izdaja čeke, nakaznice in akreditive na vsa tu- in inozemska mesta.

Daje predujme na vrednostne papirje in na blago, ležeče v javnih skladiščih; daje trgovske kredite pod najugodnejšimi pogoji.

Ekspozitura:

Kranj.

Prevzema borzna naročila in jih izvršuje najkulantneje.

Brzjavni naslov: JADRANSKA.

Telefon št. 257.

Rezerve: nad K 10,000.000.—

Pohištvo iz upognjenega lesa je trpežno,

Naročila sprejema tovarna lesnih izdelkov in upognjenega pohištva: **udobno, poceni.**

I. BAHOVEC nasl.

Duplica, p. Kamnik.

Kompletne oprave za hotele, gostilne, restavracije, kavarne, šole, zavode, gledišča, dvorane i. dr.

Fine z usnjem tapetane garniture za stanovanja. Založniki in trgovci dobe posebne popuste.

Stavbna pisarna :: IVAN OGRIN

Ljubljana, Gruberjevo nabrežje št. 8.

Prevzema vsa zidarska in druga stavbna dela. Izdaja strokovna mnenja, izvršuje načrte in proračune.

Delo solidno, po primerno nizkih cenah. ☐

Vsakovrstne slamnike

gg. trgovcem in cenj. občinstvu priporoča **FRANJO CERAR**, tovarna slamnikov, Stob, p. Domžale pri Ljubljani.

GOSPODARSKA ZVEZA

centrala za skupni nakup in prodajo v Ljubljani, reg. zadr. z omeje. zav.

Stalna zaloga poljedelskih strojev: motorjev, mlatilnic, vitljev, slamo- in reporeznic, brzoparilnikov, plugov, bran, čistilnikov i. t. d.

Prodaja umetnih gnojil, kolonijalnega in špecerijskega blaga ter poljskih pridelkov.

Zaloga pristnega domačega in ogrskega vina, žganja i. t. d.

☛ Lastna izdelovalnica in prekaževalnica klobas. ☛

Lastna zeljarna.

ORODJE

za kovače, ključavničarje, mizarje, inštalaterje, zidarje, tesarje je napredaj pri „Obrtni centrali“ v Ljubljani, Sodna ulica 11. Prijave je pošiljati na ta naslov. Oziralo se bo v prvi vrsti na obrtnike - invalide.

Čebelni vosek

suhe satine in odpadke sveč

kupuje po najvišji dnevni ceni

J. Kopač, svečar v Ljubljani

Celovška cesta št. 90.